

ELŐSZÓ AZ ELSŐ KIADÁSHOZ

Magyar szövegben a mindennapi használatban sűrűn, olykor ritkábban előforduló, jobbára még ma is idegennek érzett szóképzési elemek (szavak, szókapcsolatok, bizonyos fajta tulajdonnevek) jegyzékét és magyarázatát tartalmazza ez a könyv. 1957 óta különböző terjedelemben, részben más közönség számára több azonos tárgyú szótárt adtam ki. Ez a mű azonban ezeknek nem egyszerű változata, hanem új szótárnak tekintendő. Csaknem negyven esztendő alatt bármilyen szótári munka – még az átdolgozások, többszöri javítások, kiegészítések ellenére is – elavul, de ráadásul ez alatt az idő alatt teljesen megváltozott körülöttünk a világ, megváltozott a mi saját világunk is.

Egy idegen szavak szótára különösen érzékeny a nyelvi változások iránt, szavak elavulnak, és tömegesen áramlanak be más, elsősorban nemzetközi szavak, kifejezések. Megváltozott a szótár koncepciója is, amennyiben elődeihez képest is tovább közelítettük a kislexikon felé anélkül azonban, hogy szótárjellegét ne tartottuk volna szem előtt. Már csak az új koncepcióból kifolyólag ez a szótár eltekinthet a mai szóhasználatból szinte teljesen kivészett szavak felvételétől (így a régebbi városi kényeskedő szalonnyelv elemeitől), a jobbára Mikszáthnál vagy Jókainál előforduló latinizmusoktól, továbbá az olyan szóképzési elemektől, amelyek éppen a gyakori használat következtében idegen színezetüket már elvesztették. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy a szótár címszavainak gyűjtőköre kitágult, bekerültek a szótárba a mai köznyelvbe is beáramlott tudományos és nemzetközi terminusok, amelyeket főleg a fiatalabb korosztályok joggal keresnek benne és amelyek magyarázatát elvárják tőle. Mindezek hozzájárulnak ahhoz, hogy valóban új szótári művet tart kezében az olvasó, olyat, amely lényegében már a 21. századot célozza meg. Talán nem lenne felesleges, ha azok az olvasók, akiknek valamelyik régebbi ilyen szótár is a birtokukban van, nem dobnák azt el, mivel a jelenlegiben nem szereplő több elemet is megtalálhatnak benne. A fenti célkitűzések megvalósításához egy személy, a főszerkesztő munkaejeje és ismeretanyaga, a szakmai terminológiában való jártassága nem lett volna elegendő. Ez a könyv igazi csapatmunka eredménye és ehhez az Akadémiai Kiadó Szótárszerkesztősége a tárgyi feltételeket (szakkönyvek, lexikonok, egyes szakmák és szaktudományok idegen eredetű szóanyagának kigyűjtése) és a szótár egységes voltának, kiegyenlített ségének érdekében tapasztalt szótárszerkesztők közreműködését biztosította.

Külön meg kell köszönnöm a Szótárszerkesztőség vezetőjének, a szótár főmunkatársának, Zigány Juditnak az odaadó munkáját, aki ennek a könyvnek a létrehozását személyes ügyének tekintette, minden segítséget megadott. Belső szerkesztési munkákban hathatósan közreműködtek: Kiss László, Pálffy Éva és Zoltánné Fekete Márta. Munkájukat ezúton is köszönöm.

Mind a címszavak kiválasztásában, mind magyarázatukban a szótár megbízhatóságát nagymértékben növeli, hogy szakmájukat kiválóan ismerő kutatók közreműködését sikerült megnyerni. Közülük többen azt is vállalták, hogy az 1973-as kiadáshoz az 1989-ben készült függelék szakterületüket érintő címszóanyagát ellenőrzik és a most kitereljesedő szakmájuk új szókincsének a szótárba kíváncszó anyagát összegyűjtik. Így kapcsolódott a munkába dr. Brückner Huba (informatika); Csúcs Sándor, a nyelvtudomány kandidátusa (uráli nyelvek és népek); Dupcsik Csaba (szociológia); Kiss Antal, a biológiai tudomány kandidátusa (biokémia); Kozák Péter (sport); Rostás Sándor (csillagászat); Szabad János, a biológiai tudomány doktora (genetika). Konzultánsként készséggel adott felvilágosítást: Bayerné dr. Mérei Éva, a filozófiai tudomány kandidátusa (bankszakma); dr. G. Havas Katalin, a filozófiai tudomány doktora (filozófia, logika); dr. Raskó József, ny. tud. főtanácsos (közgazdaságtan); dr. Somogyi Béla, a nyelvtudomány kandidátusa (kártyázás). Valamennyiük önzetlen munkáját őszintén köszönöm. Különösen hálás vagyok Dr. Kiss Lajosnak, az MTA Nyelvtudományi Intézete osztályvezetőjének címszójavaslataiért, értelmezésbeli korrekcióért és azért, hogy bonyolult etimológiai kérdésekben mindig készséggel rendelkezésre állott.

Budapesten, 1994-ben

Bakos Ferenc